

Original Research

በማጠቃለል ብልጾት ማንበብን መማር፣ አንብቦ የመረዳት ችሎታንና የማንበብ ተነሳሽነትን ውጤታማነት የማሻሻልና የማስቀጠል ሚና፣ የፍትነት-መሰል ንድፍ ክትትላዊ ጥናት

Aragaw Shibabaw^{1*}, Marew Alemu², Agegnehu Tesfa³

¹University of Gondar, Ethiopian Language and Literature, Gondar, Ethiopia

²Bahir Dar University, department of Language Education, Bahir Dar, Ethiopia

³University of Gondar, Ethiopian Language and Literature, Gondar, Ethiopia

*Corresponding author: aragawshibabaw@gmail.com

Abstract

This study examined the long-term effects of a summarizing strategy on reading comprehension and motivation. Following a previous quasi-experimental study, 51 eighth-grade students from the experimental group were assessed nine months later. Data collected through tests and questionnaires were analyzed using paired sample t-tests and multiple linear regression analysis. Results show a significant improvement in reading comprehension from the post-test to the follow-up assessment. While reading motivation remained significantly positive, it showed a slight decline. These findings indicate that the summarizing strategy has a lasting positive effect on reading comprehension. Additionally, both individual and interactive effects from the previous study emerged as significant predictors of follow-up achievements, with the interactive effect being notably stronger. To sustain and enhance reading motivation over time, ongoing support and strategies are recommended to help students monitor and regulate their learning experiences. The implications for educational practices and future research are discussed.

የጥናቱ ዋና ዓላማ በማጠቃለል ብልህነት ማንበብን መማር፣ አንብቦ በመረዳት ችሎታና በማንበብ ተነሳሽነት ላይ ያለውን የረጅም ጊዜ ተጽዕኖ መፈተሽ ነበር። ጥናቱ ቀደም ሲል በሰባተኛ ክፍል ተማሪዎች ተሳታፊነት ከተከናወነ ፍትነት-መሰል ጥናት የቀጠለ ክትትላዊ ጥናት (follow-up study) ነው። በቀደመው ጥናት ብልህነት አንብቦ በመረዳት ችሎታና በማንበብ ተነሳሽነት ላይ ጉልህ አዎንታዊ ተጽዕኖ ማሳደግ ተስተውሎ ነበር። በዚህም በቀደመው ጥናት በፍትነት ቡድን ተሳትፈው ከነበሩ 51 የስምንተኛ ክፍል ተማሪዎች ከዘጠኝ ወራት በኋላ አንብቦ የመረዳት ችሎታቸውንና የማንበብ ተነሳሽነታቸውን በተመለከተ በፈተናና በጽሑፍ መጠይቅ መረጃዎች ተሰብስበው በጥንድ ናሙና ቲ-ቴስትና በኅብረድኅረታዊ ስልቶች ተተንትነዋል። የውጤት ትንተናው እንዳመለከተውም የክትትላዊው ጥናት ውጤቶች በፍትነት-መሰል ጥናቱ በድኅረት-ምህርት ከተመዘገበው ውጤት አንጻር አንብቦ የመረዳት ችሎታ በጉልህ ደረጃ ከፍ ብሎ የተገኘ ሲሆን የማንበብ ተነሳሽነቱ በጉልህ ነገርግን በአነስተኛ ነጥብ (.1959) ዝቅ ብሏል። በተጨማሪም የቀደመው ጥናት ድኅረት-ምህርት ውጤቶች በተናጠልም ሆነ በቅንጂት የክትትላዊውን ውጤት በጉልህ ደረጃ ተንባይ ሆነዋል። ውጤቶችን በመተንበይ ረገድ የቅንጅቱ ከተናጠላዊው ድርሻ ከፍ ማለቱ አንብቦ መረዳትን በመማር ሂደት ብልህነት ኹለቱን ተላውጦዎች ይበልጥ አብረው ተሰላፊ እንዲሆኑ የማድረግ እድል እንዳለው ያሳያል። ውጤቶቹም የማጠቃለል ብልህነት አንብቦ የመረዳት ችሎታንና የማንበብ ተነሳሽነትን ውጤታማነት የማረጋገጥና የማስቀጠል ጉልህ ሚና አለው፤ የሚል አንድምታ ይኖራቸዋል። ብልህነቱ የማንበብ ተነሳሽነትን ይበልጥ እንዲያስቀጥል ግን ተማሪዎች የመማር ስሜታቸውን በግላቸው መቆጣጠርና መምራት እስኪችሉ ክትትልና ድጋፍ አስፈላጊ ይሆናል። ከዚህ በመነሳትም ትምህርታዊና ምርምራዊ አስተያየቶች ተሰጥተዋል።

ቁልፍ ቃላት፣ የማጠቃለል ብልህነት፣ አንብቦ የመረዳት ችሎታ፣ የማንበብ ተነሳሽነት

Citation: Aragaw Shibabaw, Marew Alemu & Agegnehu Tesfa. (2024). በማጠቃለል ብልህነት ማንበብን መማር፣ አንብቦ የመረዳት ችሎታንና የማንበብ ተነሳሽነትን ውጤታማነት የማሻሻልና የማስቀጠል ሚና፣ የፍትነት-መሰል ንድፍ ክትትላዊ ጥናት. *Ethiopian Journal of Language, Culture and Communication*, 9(2).204-230. DOI: 10.20372/ejcc.v9i2.1780

| Submitted: August 2024 | Revised: October 2024 | Accepted: December 2024 |

መግቢያ

የማንበብ ክህል በመማር ስኬት ላይ ከፍተኛ ድርሻ አለው (Taraban et al., 2000):: ከትምህርት ውጭም ማንበብ የዕለት-ተዕለት ሕይወትን በቀላሉ ለመምራትና በ21ኛው ክፍለዘመን ዓለምአቀፍ መረጃዎችን ለማግኘት ዋና ብቃት ነው (Roeschl-Heils et al., 2003):: ማንበብ ዓለምአቀፍ ሰው ለመሆንም ያስችላል:: ነገርግን ይህን ያህል አስፈላጊነት ያለውን ክህል በመማር ማስተማር መስክ በስኬት መከወን አስቸጋሪ ሆኖ ረጅም ዘመናት ሲቀጥል ተስውሏል (Grabe, 2009):: ከዚህም የተነሳ ችግሩን ሊፈቱ ይችላሉ የተባሉ የመማር ብልጋቶች እንደአማራጭ ሲተዋወቁ ኖረዋል፤ አሁንም በመተዋወቅ ላይ ናቸው:: Caverly et al. (2004) እንደገለጹት አንብቦ መረዳትን ከሚያሳልጡ የተለያዩ አእምሮችና ልዕለአእምሮች የመረጃ ማብላያ መንገዶች መካከልም መተንበይ፣ መገመት፣ ምስል መፍጠር፣ መተንተን፣ መረዳትን መቆጣጠርና ማጠቃለል ሊጠቀሱ ይችላሉ:: የብልጋቶቹን ውጤታማነት ለመፈተሽም በርካታ ችግራቸው ምርምሮች (ማስተዋል፣ 2011፣ ታደሰ፣ 2012፣ እንድሪስ፣ 2009፣ ዘራቱ፣ 2012 እንዲሁም Aghaie & Zhang, 2012; Braxton, 2009; Chang, et al., 2002) ተካሂደዋል:: እነዚህ ጥናቶች አንብቦ መረዳትን ለማስተማር የተሻሉ አማራጭ ብልጋቶችን ቢያስተዋውቁም የችግሩ መቀጠል ሌሎች አማራጮችንም በጥናት ለመፈተሽ በር ከፍቷል: በመሆኑም የማጠቃለል ብልጋት የዚህ ጥናት ትኩረት ሆኗል:: ጥቅም ላይ የዋለው የKintsch and Van Dijk (1978) የማጠቃለል ብልጋት ሞዴል ሲሆን መሠረቱም አእምሮች የመረጃ ማብላላት ንድፈሐሳብ ነው (Alexander and Fox, 2004):: በአራጋው (2016); Cordero-Ponce (2000); Marzec-Stawiarska (2016); Maybodi & Maibodi (2017); Taylor & Beach (1984) እና Zafarani & Kabgani (2014) ጥናቶች እንደተስተዋለውም ብልጋቱ አንብቦ የመረዳት ችሎታንና የማንበብ ተነሳሽነትን ማሻሻሉ ተረጋግጧል::

አንብቦ መረዳት በቋንቋም ሆነ በሌሎች ትምህርቶች ስኬት ላይ ወሳኝ ጉዳይ በመሆኑ (Zafarani & Kabgani, 2014) በዚህ ረገድ የሚከናወኑ ተግባራትም የሚበረታቱ ናቸው:: የተማሪዎች አንብቦ የመረዳት ችሎታ ደካማነትም በአጠቃላይ የቋንቋ ትምህርትም ሆነ ከቋንቋ ትምህርት ውጭ ያሉ ትምህርቶችን በቀላሉ አንብበው እንዳይረዱ ያደርጋል:: በመሆኑም ለችግሩ ተተግባሪነትና ውጤታማነት ያለው መፍትሔ እጅግ አስፈላጊ ነው:: በEGRA (2010) ጥናትና በ Teferra et al. (2018) በተዘጋጀው የኢትዮጵያ ትምህርት-ሚኒስቴር ሰነድ እንደተጠቀመውም የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታና የመማር ተነሳሽነት በሚያጎለብቱ ብልጋቶች

ላይ አጽንዖት በመስጠት ምርምር ማድረግና ለማንበብ ትምህርት ትኩረት መስጠት አስፈላጊ ይሆናል።

አንብቦ ከመረዳትና ከማንበብ ተነሳሽነት ችግሮች ለመውጣትም ጠቃሚ አንብቦ የመረዳት ብልህቶችን በግልጽ መማር አማራጭ መፍትሔ ነው (Gerbig, 2009; Guthrie & Davis, 2003; Roberts, 2019)። ነገርግን ብዙዎቹ የተቃኙ በማንበብ ብልህቶች ውጤታማነት ፍተሻ ላይ ያተኮሩ ቀደምት ጥናቶች ፍትነት-መሰል ቢሆኑም በድኅረት-ምህርት ውጤት የፍትነት ቡድን ከቁጥጥር ቡድን መሻሉን አመለካከተዋል። የፍትነት ቡድን ውጤት እድገት የቀጠለ መሆን አለመሆንን በክትትላዊ ንድፍ የፈተሹ ጥናቶች እምብዛም ናቸው። ተግባራዊ የተደረጉ የችግር መፍቻ ብልህቶች ምን ያህል ውጤታማነትን አስቀጥለዋል? የሚለው ጉዳይ ትኩረት አልተሰጠውም። ክትትላዊ ጥናት አለመደረጉም የተለያዩ ብልህቶች በተመሳሳይ ወይም በመጠነኛ የዐውድ ልዩነት ብቻ በተደጋጋሚ በጥናት እንዲፈተሹ ምክንያት ሊሆን ይችላል። በተደጋጋሚ የተጠኑ ችግርፈቺ ጥናቶች የውጤታማነታቸውን ቀጣይነትና ወደፊት ሊሰጡ የሚችሉት አስተዋጾ በክትትላዊ ጥናት መፈተሹ ምናልባት በሙከራ ጥናት ውጤታማ የነበሩ ብልህቶች በተፈለገው መልክ ውጤት ሳያስገኙ ወደሥርዓተ-ትምህርት በመግባት ከፍተኛ ወጭ ሳይወጣ ተገቢ የሆኑት ብቻ ተግባራዊ እንዲሆኑ የማድረግ አስተዋጾ ይኖረዋል።

የዚህ ጥናት መነሻም ቀደምሲል የተከናወነው የአራጋው (2016) የጥናት ውጤት ነው። ውጤቱ እንዳመለከተውም የማጠቃለል ብልህት አንብቦ በመረዳት ችሎታና በማንበብ ተነሳሽነት ላይ ጉልህ አዎንታዊ ተጽዕኖ ነበረው። በመዋቅራዊ የትንተና ሞዴል (SEM) ተተንትኖ በ95% ናሙና አካይ (bootstrap sample) የመተማመኛ ደረጃ የፍትነት ቡድኑ ከቁጥጥሩ በልጦ የተገኘው አማካይ የውጤት ልዩነትም በተከታታይ ($R^2=.48$; $B = 2.72$; $S.E.=.826$; $P<.001$; $BCI [1.078$; $4.292]$; $\eta^2= .25$)፤ ($R^2= .34$; $B = .45$; $S.E.= .081$; $P=.001$; $BCI [.289$; $.610]$; $\eta^2= .47$) ሆኗል። ነገርግን በብልህቱ መንስዔነት የተመዘገበው ውጤት ቀጣይነት አለው ወይ? የተገኘው ውጤትስ በቀጣይ የተማሪዎች ውጤት ላይ ምን ተጽዕኖ ይኖረዋል? የሚሉ ጉዳዮችን በክትትላዊ ጥናት ለማረጋገጥ ተሞክሯል።

ይህ ክትትላዊ ጥናትም በፍትነት-መሰል ጥናት ብቻ ውጤታማ የነበሩ ነገርግን በሥርዓተ-ትምህርት ሲተገበሩ ውጤታማ ላልሆኑ የቀደምት ጥናት ውጤቶች ጠቃሚ ጥቆማ ሊሰጥ ይችላል። የብልህቶቹን ዘላቂነትና የወደፊት የተማሪዎች ውጤት በመተንበይ ረገድ የሚኖራቸውን ሚናም በክትትላዊ ጥናት መፈተሽ ፍትነት-መሰል ጥናት አካሄዶ ከመቆም የተሻለ ማረጋገጫ መሆኑን የማሳየት ፋይዳ ይኖረዋል። በዚህ ጥናትም በዋናነት

የማጠቃለል ብልጋት አንብቦ በመረዳትና በማንበብ ተነሳሽነት ላይ ያለው የረጅም ጊዜ ተጽዕኖ ከሚከተሉት ጥያቄዎች አንጻር ተፈትሷል።

1. አንብቦ ከመረዳት ችሎታና ከማንበብ ተነሳሽነት አንጻር በቀደመው ጥናት የነበረው የተማሪዎች መሻሻል (ድኅረትምህርት ውጤት) እድገቱ ቀጥሏልን?
2. የቀደመው ጥናት ድኅረትምህርት አንብቦ የመረዳት ችሎታ አሁን የተገኘውን የማንበብ ተነሳሽነት ምን ያህል ተንብዶታል?
3. የቀደመው ጥናት ድኅረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት አሁን የተገኘውን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ምን ያህል ተነበየው?
4. የቀደመው ጥናት ድኅረትምህርት አንብቦ መረዳትና የማንበብ ተነሳሽነት ተቀናጅተው በክትትላዊው አንብቦ በመረዳትና በማንበብ ተነሳሽነት ላይ ምን ያህል የትንበያ ድርሻ አላቸው?

የተዛማጅ ድርሳናት ክለሳ

በኢትዮጵያ በአማርኛ ቋንቋ አንብቦ በመረዳት ትምህርት አተገባበርና በተማሪዎች ችሎታ ላይ ችግሮች ይስተዋላሉ። አንደኛ ደረጃን ያጠናቀቁ ተማሪዎች መሠረታዊ የመማር ክህሎቶችን የተካኑ አይደሉም፤ የመማር ተነሳሽነትም የላቸውም። የአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች የከፋ የቋንቋና መሠረታዊ የማንበብና የመጻፍ (literacy) ክህል ችግሮች አሉባቸው (Teferra et al., 2018)። በ"Early Grade Reading Assessment" [EGRA] (2010) እና (2018) እንደተረጋገጠውም በኢትዮጵያ የአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች በአፍመፍቻ ቋንቋቸው አንብቦ የመረዳት ችሎታቸው ዝቅተኛ ደረጃ ላይ ነው። በባይሌ (2013) ጥናትም የተማሪዎች አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ዝቅተኛ መሆን ተጠቁመዋል።

ይህን አንብቦ የመረዳትና የማንበብ ተነሳሽነት ችግር ለመፍታትም ቀደምት ጥናቶች የተለያዩ ብልጋቶችን አስተዋውቀዋል። በዚህ ጥናት ደግሞ የማጠቃለል ብልጋት በአማራጭነት ቀርቧል። ብልጋቱ በክፍል ውስጥ ሊተገበሩ የሚችሉም የተለያዩ ሞዴሎች አሉት። ከእነዚህም መካከል ለጥናቱ ተተኪዎች ተስማሚነትና ግልጽ የሆነው የKintsch and Van Dijk (1978) መመሪያመር የማጠቃለል ብልጋት ሞዴል ጥቅም ላይ ውሏል። ንድፈሐሳባዊ መነሻውም አእምሯዊ የመረጃ ማብላላት ንድፈሐሳብ ነው (Alexander and Fox, 2004)። ንድፈሐሳቡ ለውስጣዊ ሁነቶችም (እምነት፣ ፍላጎትና ተነሳሳት) ትኩረት የሰጠ ነው። ይህ ብልጋት በመማር ማስተማር ክፍል ውስጥ ተዘውትሮ ጥቅም ላይ እንዲውል የሚፈለግ ብልጋት ነው። ብልጋቱ፣ ተማሪዎች ሲያነቡ በጣም

ጠቃሚ ነገሮችን ከማይጠቅሙት እንዲለዩ፣ የቀረበን ጽሑፍ በተሻለ ደረጃ እንዲረዱ፣ እንዲተነትኑ፣ ይዘቱን እንዲገመግሙና መረጃዎችን ጨምቀው እንዲያፈልቁ፣ በጥልቀት የማሰብ ብቃታቸውም እንዲያድግ የሚያግዝ ነው (Lika, 2017; Sadikova, 2024)። ነገርግን Hua (2024) እና Lika (2017) እንደገለጹት ብልጋቱን ተማሪዎች እንዲማሩ እየተደረገ አይደለም፤ የተማሪዎች አንብቦ የመረዳትና የማጠቃለል ብቃትም ደካማ ነው። በመሆኑም በ"NRP" (2000) እንደተገለጸው ብልጋቱ ወቅታዊና ውጤታማ በመሆኑ በዚህ ጥናት ተዳስሷል። በዚህ ክፍልም ብልጋቱ ከአንብቦ መረዳትና ከማንበብ ተነሳሽነት ጋራ ያለው ግንኙነት እንዲሁም አንብቦ የመረዳትና የማንበብ ተነሳሽነት ርስበርሳዊ ግንኙነት ምን እንደሚመስል ተቃኝቷል።

የማጠቃለል ብልጋት አንብቦ ከመረዳት ችሎታና ከማንበብ ተነሳሽነት ጋራ ያለው ግንኙነት

የተለያዩ የማንበብ ብልጋቶች አንብቦ ከመረዳትና ከማንበብ ተነሳሽነት ጋራ ባላቸው ግንኙነት ላይ ያተኮሩ ቀደምት ጥናቶች (Banditvilai, 2020; Droopa et al., 2016; Lau & Chan, 2007; Li et al., 2022; Roeschl-Heils et al., 2003; Van, 2023) በተላውጦዎች መካከል መንስዔያዊ ግንኙነት እንዳለ አመልክተዋል። በጥናቶቹ የተሞከሩ ብልጋቶች አንብቦ በመረዳትና በማንበብ ተነሳሽነት ላይ አዎንታዊ ተጽዕኖ እንዳላቸው ቢስተዋልም የብልጋቶቹ ውጤታማነት ቀጥሏል ወይስ አልቀጠለም? የሚለውን ጉዳይ በስፋት የመረመሩ አይደሉም።

በዚህ ጥናት ደግሞ የማጠቃለል ብልጋት አንብቦ በመረዳት ትምህርት ላይ ተሞክሯል። የማጠቃለል ብልጋትም አንብቦ ከመረዳትና ከማንበብ ተነሳሽነት ጋራ ያለውን ግንኙነት ለመመርመር ጥናቶች ተካሂደዋል። ከእነዚህም መካከል በKhoshnevis and Parvinnejad (2015) ጥናት የማጠቃለል ብልጋት የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ማሻሻሉ ተረጋግጧል። ብልጋቱ የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ብቃት አሳድሯል። በSari et al. (2020) እና በZafarania and Kabgani (2014) ጥናትም የማጠቃለል ብልጋትን በግልጽ ማስተማር ለተማሪዎች አንብቦ የመረዳት ችሎታ ውጤት መሻሻል አስተዋዎ አድርጓል። በOluoch et al. (2023) ጥናትም የማጠቃለል ብልጋትና አንብቦ በመረዳት ችሎታ መካከል አዎንታዊ ግንኙነት ታይቷል። በሙከራ ቡድኑና በቁጥጥር ቡድኑ መካከልም የሙከራ ቡድኑ ብልጫ በማሳየት የጎላ ልዩነት ተስተውሏል። የማጠቃለል ብልጋት ዋና ዋና ሐሳቦችን በመለየትና በማንበብ ተግባር ጠቃሚ ዝርዝር ሐሳቦችን ለማግኘት አስተዋዎ እንዳለው ተመላክቷል። በአንጻሩ በHwang et al. (2019) ጥናት እንደተገለጸውም፣ የማጠቃለል

ብልኃት በተጠቀሙትና ባልተጠቀሙት ቡድኖች መካከል አንብቦ የመረዳት ችሎታ ልዩነት አልታየም።

Weinstein and Mayer (1986) እንደገለጹት የማንኛውም የመማር ብልኃት ግብ በተማሪዎች ተነሳሽነት ወይም የስሜት ሁኔታ ላይ ተጽዕኖ መፍጠር ነው። ይህን ከሚፈጥሩ የመማር ብልኃቶች መካከልም ማጠቃለል አንዱ ነው። በGerbig (2009) ዋቢ የተደረገው Guthrie (2001) እንደገለጹትም ለማንበብ ተነሳሽነት መሠረት ከሆኑት ጉዳዮች አንዱ የብልኃት ትምህርት ነው። ብልኃቶችን ለምን፣ እንዴትና መቼ ጥቅም ላይ እንደሚውሉ በግልጽ ማስተማር አስፈላጊ ነው። Malouff et al. (2008) እንደገለጹትም ተማሪዎች ተነሳሳቸው ከፍ እንዲል ከሚያስችሉ የማስተማር ዘዴዎች አንዱ ተማሪዎች ተግተው እንዲሠሩ የሚያደርጉ ብልኃቶችን መጠቀም ነው። ተማሪዎች ተግተው እንዲሠሩ ከሚያደርጉ ብልኃቶች መካከልም የማጠቃለል ብልኃት አንዱ ነው (Al-Momani et al., 2014; Armbruster et al., 1987; Barreiro, 2019; Marzano et al., 2001; NRP, 2000)። በRahman and Maaarof (2015) ጥናት እንደተስተዋለውም የማንበብ ተነሳሽነት በጥናቱ ከተቃኙ ከሁሉም የቋንቋ መማር ብልኃቶች ጋር አዎንታዊ ዝምድና አለው። በGhavamnia et al. (2011) ጥናት እንዲሁ በማንበብ ብልኃት አጠቃቀምና በማንበብ ተነሳሽነት መካከል አዎንታዊ ዝምድና ታይቷል። በZhao et al. (2020) ዋቢ የተደረገው Plass and Kalyuga (2019) እንደገለጹትም የማጠቃለል ብልኃት አእምሯዊና ስሜታዊ (ተነሳሽነታዊ) ተጽዕኖ አለው። በአንጻሩ በLou and Chan (2007) ጥናት የማጠቃለል ብልኃት የተማሪዎችን አንብቦ መረዳትና የብልኃት አጠቃቀም አሻሽሎ በማንበብ ተነሳሽነታቸው ላይ ግን ጉልህ ለውጥ አላሳየም።

በዙዎቹ ጥናቶች የማጠቃለል ብልኃት አንብቦ ከመረዳትና ከማንበብ ተነሳሽነት ጋር አዎንታዊ ግንኙነት እንዳለው አመለካከተዋል። በአንጻሩ የተወሰኑት ብልኃቱ አንብቦ መረዳትንም ሆነ የማንበብ ተነሳሽነትን እንዳላሻሻለ አሳይተዋል። ከዚህም ባሻገር በንባብ የተቃኙና የብልኃቱን ውጤታማነት ያሳዩ ቀደምት ጥናቶች ብልኃቱ አንብቦ በመረዳትና በማንበብ ተነሳሽነት ላይ ያሳየውን የውጤት እድገት ቀጣይነት በተከታታይ ጥናት የፈተሹ አይደሉም። በዚህ የተነሳም በፍትነት-መሰል ጥናት የተፈተሹ ብልኃቶች ውጤታማነታቸው መቀጠል አለመቀጠል ሳይረጋገጥ በሥርዓተ-ትምህርት አካቶ በቀጥታ ለተማሪዎች ማቅረብ አስቸጋሪ ሊሆን ይችላል።

የማንበብ ተነሳሽነትና አንብቦ መረዳት ችሎታ ርስብርሳዊ ግንኙነት

የማንበብ ተነሳሽነት መዳበር አንብቦ ለመረዳት መዳበር የመጀመሪያ ቅድመ-ሁኔታ ነው (Santa et al., 2000)። ይህ ሐሳብ ማንበብ አእምሯዊ ሂደት ብቻ ሳይሆን ተነሳሽነቱ ተግባርም መሆኑን የሚያሳይ ነው። በማንበብ ሂደትም የተነሳሽነት ሚና ችላ ሊባል የማይገባው ነው። ተነሳሽነቱ ሂደቶች በማንበብ ጊዜ አእምሯዊ ግቦችንና የማንበብ ብልጋቶችን ለማቀናጀት መሠረቶች ናቸው። ነገርግን በመካከለኛ የክፍል ደረጃ የማንበብ ተነሳሽነት እየቀነሰ ይመጣል፤ ዕድሜ ሲጨምርም ዝቅ እያለ ይሄዳል (Gerbig, 2009; Guthrie & Davis, 2003; Guthrie et al., 2000; Roberts, 2019)።

በUnrau and Schlackman (2010) ጥናት እንደተረጋገጠው በመካከለኛ የክፍል ደረጃ ጊዜያት የተማሪዎች አጠቃላይ የማንበብ ተነሳሽነት በጉልህ ደረጃ ቀንሷል። በGerbig (2009) ጥናት እንደተገለጸው ግን የማንበብ ተነሳሽነት በመካከለኛ የክፍል ደረጃ እየቀነሰ ቢመጣም በማንበብ ክህሎትና በተነሳሽነት መካከል ተዛምዶ አለ፤ ርስብርሳቸውም ተጽዕኖ ይደራረጋሉ። ተነሳሽነት የማንበብ ታታሪነትን ለመፍጠር ይህም በተራው አንብቦ የመረዳት ችሎታን ለማሳካት ጠቃሚ ነው።

የማንበብ ተነሳሽነት በማንበብ መጠን፣ በማንበብ ብልጋት አጠቃቀምና በመረዳት ላይ የበላይ ተንባይ ነው። ተነሳሽነትና የማንበብ ብቃት ርስብርሳዊ (reciprocal) ግንኙነት ያላቸው ናቸው (Gerbig, 2009; Guthrie et al., 1999; Guthrie et al., 2004)። De Naeghel et al. (2014) እና Mohseni and Ahmadi (2017) እንደገለጹት ደግሞ ተነሳሽነት የመማር ተግባራት አንዱ መሠረታዊ ክፍል ቢሆንም በመምህራን የተዘነጋ (የተገለለ) ጉዳይ ነው። በዚህ የተነሳም ተማሪዎች ያለተነሳሽነት፣ ሕይወት በሌለው ክፍል ውስጥ ጊዜያቸውን ያባክናሉ። በመሆኑም በሕጻናት ትምህርት እየቀነሰ ያለውን የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ የሚያስችልና ተነሳሽነታቸውን ከፍ የሚያደርግ ብልጋት ያስፈልጋል።

ከዚህ አንጻር የተካሄዱ ጥናቶች (ለምሳሌ፣ Emefa et al., 2020) እንደታየው በማንበብ ተነሳሽነትና አንብቦ በመረዳት ችሎታ መካከል ስላለው ግንኙነት ወጥ ድምዳሜ የለም። በHoughton (2015) ጥናት ውስጣዊ ተነሳሽነት አንብቦ በመረዳት ላይ አዎታዊ ተጽዕኖ ያለው ሲሆን፣ የውጫዊ ተነሳሽነት ተጽዕኖ ግን አሉታዊ። በAhmadi (2017) የተዛማጅ ጥናቶች ትንተና ውጤት ደግሞ የማንበብ ተነሳሽነት አንብቦ በመረዳት ላይ አዎንታዊ ተጽዕኖ እንዳለው ተረጋግጧል።

በWigfield and gutherie (1997) ጥናት የማንበብ ተነሳሽነት አንብቦ የመረዳት ችሎታ እድገትንና የማንበብ መጠንን ትንብዶአል። በGuthrie et

al (2006) ጥናት ውጤት ደግሞ የማንበብ ተነሳሽነት አንብቦ የመረዳት ዕድገትን የተነበየ ሲሆን አንብቦ የመረዳት ችሎታ የማንበብ ተነሳሽነትን አልተነበየም። የጥናቱ ውጤት እንዳመለከተው በማንበብ ተነሳሽነትና በተራኪና በመረጃ ሰጭ ጽሑፎች አንብቦ መረዳት ችሎታ መካከል በተናጠል ከፍተኛ ግንኙነት የለም። በአጠቃላይ በማንበብ ተነሳሽነትና አንብቦ በመረዳት ችሎታ መካከል ግን ዝምድና አለ።

በTaboada et al. (2009) ጥናት ተነሳሽነትና አእምሯዊ ብልቃት አንብቦ በመረዳት ላይ የየራሳቸው አስተዋፆ አላቸው። ኹለቱ ተላውጦዎችም አንብቦ በመረዳት ላይ የመተንበይ ድርሻ አላቸው። በTaboada et al. ዋቢ በተደረጉት የAuthor (2006) እና Gottfried (1990) ጥናቶች ተነሳሽነት አንብቦ በመረዳት ላይ የመተንበይ ድርሻ አለው፤ በWigfield et al. (2016) ጥናትም በኹለቱ ተላውጦዎች መካከል አዎንታዊ ዝምድና አለ። በNavarrate (2019) የተጠቀሱት Henk et al. (2012) እንደገለጹትም የማንበብ ተነሳሽነት የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማሻሻል ወሳኝ አላባ ነው።

በIkhsan et al. (2018); በAhmadi et al. (2013) ዋቢ በተደረጉት Cox and Guthrie (2001), Morgan and Fuchs (2007) እና Schutte and Malouff (2007) እንዲሁም በKnoll (2000) ጥናቶች እንደታየው በማንበብ ተነሳሽነትና አንብቦ በመረዳት መካከል ጠንካራ ተዛምዶ አለ። በGuthrie et al. (1999) ጥናትም ተነሳሽነታዊ ተላውጦዎች አንብቦ በመረዳት ችሎታና ጽሑፍን በመረዳት ላይ በተለያዩ አቅጣጫ (Paths) አስተዋፆ አላቸው። በእነAhmadi ጥናት እንደተመለከተውም የማንበብ ተነሳሽነት አንብቦ በመረዳት ላይ ጉልህ አዎንታዊ ተጽዕኖ አለው።

በአጠቃላይ በኹለቱ ተላውጦዎች መካከል ስላለው ግንኙነት አንድ ቁርጥ ያለ ድምዳሜ ባይገኝም በብዙዎቹ ጥናቶች እንደታየው በተላውጦዎቹ መካከል ግንኙነት አለ። አንዱ ሌላውን የመተንበይ ሚና አላቸው፤ ማለት ይቻላል። ነገርግን ኹለቱ ተላውጦዎች በተናጠልና በመቀናጀት አንብቦ በመረዳት ችሎታም ሆነ በማንበብ ተነሳሽነት ላይ ያላቸው የትንበያ ሁኔታ ምን እንደሚመስል የሚያመለክት ውጤት አልታየም። እያንዳንዱ ጥናትም ራሱን ችሎ የተሠራ እንጂ ያሳየው ውጤት በፍትነትመሰል ጥናት መነሻነት የተካሄደ አይደለም።

የአጠናን ዘዴ

ይህ ጥናት ክትትላዊ የምርምር ንድፍን የተከተለ ነው። ጥናቱ ቀደም ሲል በፍትነት-መሰል ንድፍ ከተካሄደ ጥናት የቀጠለ ነው። ለዚህም በ2015 ዓ.ም. "የማጠቃለል ብልጋት አንብቦ በመረዳት፣ በማንበብ ተነሳሽነትና አጠቃሎ በመጻፍ ችሎታ ላይ ያለው ተጽዕኖ" በሚል ርእስ በፍትነት-መሰል ጥናቱ በሙከራ ቡድንነት ተሳታፊ የነበሩ ተማሪዎች ተሳታፊ ናቸው።

ተሳታፊዎች

የዚህ ጥናት ተሳታፊዎች በጎንደር ከተማ በአጼ በካፋ አንደኛ ደረጃ ትምህርት-ቤት የስምንተኛ "ሀ" ክፍል ተማሪዎች ናቸው። ይህ የክፍል ደረጃ የተመረጠበት ምክንያት ተማሪዎች ብልጋቱን በቀላሉ ለመጠቀም ይችላሉ በሚል እምነትና ራሳቸውን ችለው መማር ወደሚችሉበት የኹለተኛ ደረጃ ርከን የሚሸጋገሩበት በመሆኑ በዚህ ደረጃ ተማሪዎችን መደገፍ ለቀጣዩ የኹለተኛ ደረጃ ትምህርት ጥሩ መሠረት፤ ይጥላል በሚል እሳቤ ነው። ተሳታፊዎቹ ከጥናቱ ንድፍ አንጻር ከዚህ በፊት በተካሄደው ጥናት በሙከራ ቡድን ክፍል ውስጥ የነበሩት ተማሪዎች በዓላማተኮር የንሞና ስልት ተመርጠዋል። በክፍሉም በ2016 ዓ.ም. 53 ተማሪዎች ተገኝተዋል። ከእነዚህም መካከል በ2015 ዓ.ም. ማንበብን በማጠቃለል ብልጋት የተማሩት ተማሪዎች 51 ነበሩ። በመሆኑም የብልጋት ትምህርቱን የተከታተሉት ብቻ ስለሚያስፈልጉ ኹለት አዲስ ተማሪዎች የሰጡት መረጃ ከጥናቱ ውጭ እንዲሆን ተደርጓል።

የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያዎች

የዚህ ጥናት የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያዎች አንብቦ የመረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናና የማንበብ ተነሳሽነት የጽሑፍ መጠይቅ ናቸው። ፈተናው ምርምሩ ከተነሳበት ንድፈ-ሐሳብ አንጻር የተዘጋጀ ሲሆን መጠይቁም ለድንፈ-ሐሳቡ ተስማሚ በመሆኑ የተመረጠ ነው። ፈተናው በስምንተኛ ክፍል ደረጃ አንብቦ የመረዳት ችሎታን ለመለካት የሚያስችል በአንድ መረጃ ሰጭ ምንባብ (አቤ ጉበኛ፣ የሚል ርእስ) ላይ በአንደኛው ተመራማሪ የተዘጋጀ ፈተና ነው። ፈተናው 26 የተለያዩ አንብቦ የመረዳት ንዑሳን ክሂሎችን (ቀጥተኛ፣ አንድምታዊና ሂሳዊ) የሚለኩ ባለአራት አማራጭ ጥያቄዎችን ያካተተ ሆኖ፣ የተሰጠው ጊዜም 45 ደቂቃ ነው። ፈተናውን ለማዘጋጀት Hashim (2014) እና Indillah (2020) የተጠቀሙበት የፈተና መወሰኛ ሠንጠረዥ ጥቅም ላይ ውሏል። ፈተናው ከተዘጋጀ በኋላ

እያንዳንዱ ጥያቄ የታሰበለትን የማንበብ ንዑስ ክሂል ለመለካት ጠቃሚ ነው ወይስ ጠቃሚ አይደለም? የሚለው የLawshe (1975)ን የይዘት ትክክለኛነት ማረጋገጫ መስፈርት በመጠቀም በስድስት የመስኩ ባለሙያዎች ተገምግሟል። ተገምግመው ከተመለሱ (አንዱ አልተመለሰም) የአምስት ባለሙያዎች አስተያየቶች በመነሳት የተገኘው የይዘት ትክክለኛነት .99 ሆኗል። የፈተናው አስተማማኝነትም በጉትማን እኩል ክፋይ ስልት ተሰልቶ ውጤቱ .88 ሆኗል። የቀደመው ፍትነትመሰል ጥናት ፈተና 36 ጥያቄዎች ስለነበሩት በአማካይ ውጤት ለማወዳደር ያመች ዘንድ የክትትላዊው ወደ36% ተቀይሮ ውጤቱ ተመዘግቦ ጥቅም ላይ ውሏል።

ኹለተኛው የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያ ቀደም ሲል ለፍትነትመሰል ጥናት ጥቅም ላይ የዋለው ስምንት ንዑሳን ምድቦችና 45 ጥያቄዎች ያሉት የWang and Guthrie (2004) የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ መጠይቅ ነው። መጠይቁን ለመሙላት ለተሳታፊዎች የተፈቀደው 50 ደቂቃ ነው። ተመራማሪዎች የመጠይቁን አስተማማኝነትና ትክክለኛነት ለማረጋገጥ በተለያዩ አህጉሮች ሞክረውና አረጋግጠው ያዘጋጁት ነበር። በ2014ዓ.ም በፍትነትመሰል ጥናቱ የሙከራ ፍተሻ ወቅት፣ በ2015 ዓ.ም. በዋናው ፍትነትመሰል ጥናት ወቅት አስተማማኝነቱና ትክክለኛነቱ ተፈትሾ ተቀባይነት ያገኘ ነው። በዚህ ክትትላዊ ጥናት የተገኘው መረጃም አስተማማኝነቱ በክሮምባክ አልፋ ተፈትሾ ውጤቱ .85 ሆኗል። ይህም መጠይቁ ከተሳታፊ ተማሪዎች ዐውድ ጋራ የተላመደ ስለመሆኑ አረጋግጧል።

የዚህ ጥናት መረጃዎች ከመሰብሰባቸው በፊት በትምህርትቤቱ በአካል በመገኘት ተማሪዎች ከዚህ በፊት ለፍትነትመሰል ጥናት የሰጧቸው መረጃዎች ዓይነት ሊሰጡ እንደተፈለጉ ተነግሯቸው ይሁንታቸው ከተገኘ ከሳምንት በኋላ በተከታታይ ኹለት ቀናት ለአንድ ጊዜ ብቻ ተሰብስበዋል።

የመረጃ አተናተን

ከጥናቱ ዓላማዎችና ከመረጃዎቹ ባሕርያት አንጻር መረጃዎቹ በጥንድ ናሙና ቴ-ቴስትና ኅብረድኅረታዊ ቀመር ተተንትነዋል። የሙከራ ቡድን የነበሩት ተማሪዎች በሙከራ ጥናቱ ድኅረትምህርት ውጤትና በአሁኑ በክትትል በተገኘው ውጤት መካከል ልዩነት መኖር አለመኖሩን ለመፈተሽ ጥንድ ናሙና ቴ-ቴስት ተተግብሯል። ይህም የብልጋት ትምህርቱ ውጤት የማስቀጠል ወይም አለማስቀጠል ሚናውን በተመለከተ መረጃ ለማግኘት ውሏል። ከዚህም በተጨማሪ የፍትነትመሰል ጥናቱ ድኅረትምህርት ውጤት በክትትል የተገኘውን ውጤት ምን ያህል እንደተነበየው ለማረጋገጥ የነጠላና ኅብረድኅረታዊ

የትንተና ቀመር ጥቅም ላይ ውሏል። ይህም የብልጋት ትምህርቱ የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት የማሻሻል ሚና በተመለከተ መረጃ ለማግኘት ውሏል።

ከጥናቱ መረጃዎች ትንተና በፊት ከመሣሪያዎቹ የአስተማማኝነት ፍትሽ በተጨማሪ ድኅረታዊ ቀመርን ለመጠቀም የሚጠበቁ ቅድመ-ሁኔታ ትንተናዎች ተፈትሸዋል። በዋናነትም ወጥ ስርጭት፣ ቀጥተኛ ግንኙነትና የተዛምዶ ችግር አለመኖር ተፈትሸዋል (Pallant, 2010)። ከመረጃዎች ስርጭት አንጻርም የመጀመሪያው ጥናት ድኅረትምህርት ውጤቶች ወጥ ስርጭት የነበራቸው ነበሩ። የክትትላዊው አንብቦ መረዳትና የማንበብ ተነሳሽነት ውጤቶች በኮልምግሮቭ የውጤት ስርጭት ወጥነት ተፈትሸው የተገኘው ውጤት በተከታታይ $p=.160$ እና 200 ሆኗል። በነጻና በጥገኛ ተላውጦዎች መካከልም ቀጥተኛ ግንኙነት ስለሚጠበቅ የዚህም ውጤት በድኅረትምህርት አንብቦ መረዳትና በክትትላዊ አንብቦ መረዳት ችሎታ መካከል (Linearity $p<.001$, Deviation from Linearity $p=.556$) ሲሆን በድኅረትምህርት አንብቦ መረዳትና በክትትላዊ የማንበብ ተነሳሽነት መካከል (Linearity $p<.001$, Deviation from Linearity $p=.535$) ሆኗል። በድኅረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነትና በክትትላዊ አንብቦ መረዳት ችሎታ መካከል (Linearity $p=.002$, Deviation from Linearity $p=.746$) ሲሆን በድኅረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነትና በክትትላዊ የማንበብ ተነሳሽነት መካከል ደግሞ (Linearity $p<.001$, Deviation from Linearity $p=.334$) ሆኗል። በኩሉቱ ተንባይ ተላውጦዎች (የመጀመሪያው ጥናት ድኅረትምህርት አንብቦ መረዳትና የማንበብ ተነሳሽነት) መካከል የተገኘው የተዛምዶ መጠን $r=.622$ ፣ $p=.001$ ነው። ይህም በመካከላቸው የተዛምዶ ችግር አለመኖሩን አመለክቷል። እነዚህ ቅድመ-ሁኔታዎች ከተፈተሹ በኋላም የውጤት ትንተናው እንደሚከተለው ቀርቧል።

ሥነምግባራዊ ሁኔታ

ይህ ጥናት በ2015 ዓ.ም. በፍትነት-መሰል የጥናት ንድፍ ተካሄዶ የተገኘውን ውጤት መነሻ ያደረገ ነው። ጥናቱ በጎንደር ዩኒቨርሲቲ የምርምርና ኅትመት ዳይሬክቶሬት በፒኤችዲ ማበረታቻ ገንዘብ ድጋፍ የተካሄደ ነው። ለዚህ ክትትላዊ ጥናት መረጃ ለመሰብሰብም በጎንደር ዩኒቨርሲቲ ማኅበራዊ ሳይንስና ሥነ-ሰብእ ኮሌጅ በኢትዮጵያ ቋንቋ(ዎች)ና ሥነጽሑፍ አማርኛ ትምህርት ክፍል በቀን 23/07/2016ዓ.ም በቁጥር አማ/82/07/2016 ተጽፎ መረጃው ለተሰበሰበበት ትምህርት-ቤት ተሰጥቷል። ከዚያም ተማሪዎች፣ የክፍሉ መምህርትና የትምህርት-ቤቱ ኃላፊዎችም ዕውቅና እንዲኖራቸው ተደርጎ ፈቃደኝነታቸው ከተረጋገጠ በኋላ መረጃው ተሰብሰቧል። የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያዎችም የተለያየ

የመስኩ ባለሙያዎች ከገመገሟቸው በኋላ ጥቅም ላይ እንዲውሉ ተደርጓል።

የውጤት ትንተናና ማብራሪያ

የውጤት ትንተና

የጥናቱ የመጀመሪያ ጥያቄ "አንብቦ ከመረዳት ችሎታና ከማንበብ ተነሳሽነት አንጻር በቀደመው ጥናት የነበረው የተማሪዎች መሻሻል (ድኅረትምህርት ውጤት) እድገቱ ቀጥሏል?" የሚል ነበር። ይህን የሚመለከተው መረጃም በጥንድናሙና ቲ-ቴስት ተሰልቶ የተገኘው ውጤት በሠንጠረዥ 1 ቀርቧል።

ሠንጠረዥ 1

የመጀመሪያው ጥናት ድኅረትምህርትና የክትትላዊው ጥናት አንብቦ የመረዳትና የማንበብ ተነሳሽነት አማካኞች ንጽጽር በጥንድናሙና ቲ-ቴስት

ተላውጦዎች	ምድብ	አማካይ	መ.ልይይት	t	T	አማካ. ልዩነት	ተጽዕኖ
አንብቦ መረዳት	ድኅረ ክትትል	19.4118	5.35229	3.044	.004	1.92784	.603
የማንበብ ተነሳሽነት	ድኅረ ክትትል	3.2357	.40532	4.022	.001	.19593	.796

Df=50, N=51

ከሠንጠረዥ 1 ለመረዳት እንደሚቻለው አንብቦ የመረዳት ችሎታን በተመለከተ በመጀመሪያው ጥናት ድኅረትምህርት ውጤትና በክትትላዊው ጥናት በተገኘው አማካይ ውጤት መካከል የጎላ ልዩነት) $t(50) = 3.044$ ፣ $p < .004$) አለ። ከማንበብ ተነሳሽነት ውጤት አንጻርም በመጀመሪያው ጥናት ድኅረትምህርት ውጤትና በክትትላዊው ጥናት በተገኘው አማካይ ውጤት መካከል በአነስተኛ ነጥብ (.196) ዝቅ በማለት የጎላ ልዩነት ($t(50) = 4.022$ ፣ $p < .001$) አለ።

የጥናቱ ኹለተኛ፣ ሦስተኛና አራተኛ ጥያቄዎች ደግሞ "የቀደመው ጥናት ድኅረትምህርት አንብቦ የመረዳት ችሎታ አሁን የተገኘውን የማንበብ ተነሳሽነት ምን ያህል ተንብዮታል? የቀደመው ጥናት ድኅረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት አሁን የተገኘውን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ምን ያህል ተነበየው? እና የቀደመው ጥናት ድኅረትምህርት አንብቦ መረዳትና የማንበብ ተነሳሽነት ተቀናጅተው በክትትላዊው አንብቦ

በመረዳትና በማንበብ ተነሳሽነት ላይ ምን ያህል የትንበያ ድርሻ አላቸው?" የሚሉት ናቸው።

እነዚህንም ለመመለስ መረጃው በጠላና ኅብረድኅረታዊ ቀመር (simple and multiple regression) ተተንትኖ የተገኘው ውጤት በሠንጠረዥ 2 ቀርቧል።

ሠንጠረዥ 2

የመጀመሪያው ጥናት ድኅረትምህርት አንብቦ መረዳትና የማንበብ ተነሳሽነት በተናጠልና በጥምረት በክትትላዊው አንብቦ የመረዳትና የማንበብ ተነሳሽነት ላይ ያላቸው ተጽዕኖ፤

ተላውጦዎች	R ²	β	df	F	P
ድኅረማንበብ በክትትላዊ ማንበብ	.474	.696	1	46.058	.001
ድኅረማንበብ በክትትላዊ ተነሳሽነት	.292	.554	1	21.596	.001
ድኅረተነሳሽነት በክትትላዊ ተነሳሽነት	.310	.569	1	23.428	.001
ድኅረተነሳሽነት በክትትላዊ ማንበብ	.224	.490	1	15.442	.001
ድኅረማንበብና ተነሳሽነት በክትትላዊ ማንበብ	.475		2	23.623	.001
ድኅረማንበብና ተነሳሽነት በክትትላዊ ተነሳሽነት	.374		2	15.948	.001

ከሠንጠረዥ 2 መረዳት እንደሚቻለው የመጀመሪያው ጥናት ድኅረትምህርት አንብቦ የመረዳት ችሎታ በክትትላዊው አንብቦ የመረዳት ችሎታ ላይ ጉልህ የትንበያ ድርሻ ($R^2=.474, F=.46.058, P< .001$) መኖሩን አሳይቷል። ድኅረትምህርት አንብቦ መረዳት ችሎታው በክትትላዊው ጥናት የማንበብ ተነሳሽነት ላይም ጉልህ የትንበያ ድርሻ ($R^2=.292, F= 21.596, P<.001$) አለው። የመጀመሪያው ጥናት ድኅረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት ውጤትም እንዲሁ በክትትላዊው የማንበብ ተነሳሽነት ላይ ጉልህ የትንበያ ድርሻ ($R^2=.310, F=23.428, P< .001$) አለው። ድኅረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት በክትትላዊው አንብቦ የመረዳት ችሎታ ላይም ጉልህ የሆነ የትንበያ ድርሻ ($R^2= .224, F=115.442, P< .001$) አሳይቷል። ድኅረትምህርት አንብቦ መረዳትና የማንበብ ተነሳሽነት በአንድ ላይ በክትትላዊው አንብቦ መረዳት ላይ ጉልህ የትንበያ ድርሻ ($R^2= .475, F=23.623, P< .001$) ያለው ሲሆን በማንበብ

ተነሳሽነት ላይ እንዲሁ የትንበያ ድርሻ ($R^2 = .374, F = 15.948, P < .001$) አሳተዋል።

የውጤት ማብራሪያ

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ ማንበብን በማጠቃለል ብልህነት መማር አንብቦ በመረዳት ችሎታና በማንበብ ተነሳሽነት ላይ የሚኖረውን የረጅም ጊዜ ተጽዕኖ መፈተሽ ነው። በዚህም መሠረት የውጤት ትንተናው እንዳመላተው፣ በመጀመሪያው ጥናት ድኅረትምህርት አንብቦ የመረዳት ችሎታና በክትትላዊው ጥናት በተገኘው አማካይ ውጤት መካከል ክትትላዊው ክፍ በማለት የጎላ ልዩነት ($t(50) = 3.044; p = .004$) ታይቷል። የክትትላዊ ጥናቱ አንብቦ የመረዳት ችሎታ ከፍትነት-መሰል ጥናቱ ድኅረትምህርት ውጤት አንጻር እድገቱ ባለበት የቀጠለ ሆኗል። ይህም ብልህነቱ ከተማሪዎች ጋር መኖሩን አመላካች ነው። ውጤቱም ብልህነቱ አንብቦ መረዳትን በማሻሻል ረገድ ውጤታማነቱን ካረጋገጡት የMarzec-Stawiarska, 2016; Maybodi & Maibodi, 2017; Zafarani & Kabgani, 2014) ፍትነት-መሰል ጥናቶች ውጤት ጋር ይደጋገፋል። ውጤቱ ተሳታፊዎች የብልህነት ትምህርቱን ከተከታተሉ ከዘጠኝ ወራት በኋላ የተገኘ ነው። የዚህም ውጤት በDroopa et al (2016) እና Roeschl-Heils, et al (2003) የረጅም ጊዜ የብልህነት ትምህርት የሙከራ ጥናት ተከናውኖ ብልህነቱ አንብቦ የመረዳት ችሎታን በማስቀጠል ረገድ አዎንታዊ ተጽዕኖ አለው፤ ካሉት ጋር ይስማማል።

ከማንበብ ተነሳሽነት ውጤት አንጻርም በመጀመሪያው ጥናት ድኅረትምህርት ውጤትና በክትትላዊው ጥናት በተገኘው አማካይ ውጤት መካከል ክትትላዊው በአነስተኛ ነጥብ (.196) ዝቅ በማለት የጎላ ልዩነት ($t(50) = 4.022; p = .001$) አለ። ይህም De Naeghel et al. (2014) እና Mohseni and Ahmadi (2017) ተነሳሽነት የመማር ተግባራት አንዱ መሠረታዊ ክፍል ቢሆንም በመምህራን የተዘነጋ (የተገለለ) ጉዳይ ነው፤ ካሉት ጋር የተደጋገፈ ይመስላል። ውጤቱ አእምሯዊ ብልህነቶችን ተጠቅሞ ማንበብን በማስተማር ክትትላዊውን ጥናት ከአራት ወራት በኋላ በማድረግ አንብቦ የመረዳት ችሎታ ተሻሽሎ መቀጠሉን፣ በአንጻሩ የማንበብ ተነሳሽነት ከነበረበት በጉልህ ደረጃ ዝቅ ማለቱን ካረጋገጠው ከLau and Chan (2007) ጥናት ጋርም ትይዩ ነው። ነገርግን የክትትላዊው የማንበብ ተነሳሽነት አማካይ ውጤት (3.0398) ከፍትነት-መሰል ጥናቱ ድኅረትምህርት ውጤት ያሳየው አነስተኛ መቀነስ (.196) መሆንና ከቅድመ-ትምህርት አማካይ ውጤቱ (2.5813) በጉልህ ደረጃ ከፍብሎ መታየቱ ($t(100) = 6.313; p = .001$) ብልህነቱን በተወሰነ ደረጃም ቢሆን

በግላቸው እየተጠቀሙበት መሆኑን ማሳያ ነው፤ ለማለት ያስችላል። በአነስተኛነት ዝቅ ማለትም ምናልባት አንብቦ ለመረዳት ችሎታ ከሚደረገው ክትትል በበለጠ የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ለማስቀጠል በመማር ማስተማር ሂደቱ የመምህራን ክትትልና ድጋፍ ሚና አስፈላጊ መሆኑን ሊጠቁም ይችላል።

የመጀመሪያው ጥናት ድኅረትምህርት አንብቦ የመረዳት ችሎታ በክትትላዊው አንብቦ የመረዳት ችሎታ ላይ 47.4% የትንበያ ድርሻ አሳይቷል። ድኅረትምህርት አንብቦ የመረዳት ችሎታው በክትትላዊው ጥናት የማንበብ ተነሳሽነት ላይ ደግሞ 29.2% የትንበያ ድርሻ አለው። የመጀመሪያው ጥናት ድኅረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት ውጤት በክትትላዊው የማንበብ ተነሳሽነት ላይ እንዲሁ 31% የትንበያ ድርሻ አለው። የመጀመሪያው ጥናት ድኅረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት በክትትላዊው አንብቦ የመረዳት ችሎታ ላይም ጉልህ የሆነ የትንበያ ድርሻ (22.4%) መኖሩን አሳይቷል። ድኅረትምህርት አንብቦ መረዳትና የማንበብ ተነሳሽነት በአንድ ላይ በክትትላዊው አንብቦ መረዳት ላይ 47.5% የትንበያ ድርሻ ያላቸው ሲሆን በማንበብ ተነሳሽነት ላይ ደግሞ 37.4% የትንበያ ድርሻ አሳይተዋል።

ይህ ውጤት በክትትላዊው ጥናት ለተገኘው አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ቀደምሲል የነበራቸው የማንበብ ስኬትና የማንበብ ተነሳሽነት ሚና እንዳላቸው የሚያሳይ ነው። የጋራ ተጽዕኖን በተመለከተ የቀደመው ጥናት አንብቦ የመረዳትና የማንበብ ተነሳሽነት በክትትላዊው አንብቦ መረዳትም ሆነ በማንበብ ተነሳሽነት በተናጠል ከነበራቸው ተጽዕኖ ተቀናጅተው ከፍ ያለ ሚና ማሳየታቸው ሁለቱም ተላውጦዎች አብረው ተሰላፊ (ተደጋጋፊ) መሆናቸውን አመለካከቱ ሆኗል። ውጤቱ የማንበብ ተነሳሽነት አንብቦ የመረዳት እድገትን መተንበዩን ካረጋገጡት የGuthrie et al. (2006) ጥናት ጋራ ትይዩ ነው። እንዲሁም የማንበብ ተነሳሽነት አንብቦ በመረዳት ላይ አዎንታዊ ተጽዕኖ አለው፤ ከሚለው የAhmadi (2017) የተዛማጅ ጥናቶች ጥናት ትንተና ውጤት ጋራም ይደጋገፋል። በተመሳሳይ ተነሳሽነት ማንበብ ላይ ማንበብ ደግሞ ተነሳሽነት ላይ ተጽዕኖ አላቸው፤ ግንኙነታቸውም ርስበርሳዊ (reciprocal) ነው ከሚለው የGerbig, 2009; Guthrie et al., 1999; Guthrie et al., 2004) ጥናት ውጤት ጋራም ይደጋገፋል። በአንጻሩ አንብቦ የመረዳት ችሎታ የማንበብ ተነሳሽነትን አልተነበየም፤ ካሉት የ(Guthrie et al., 2006) ጥናት ጋራ የተቃረነ ሆኗል።

በአጠቃላይ የማጠቃለል ብልጋት አንብቦ መረዳትን በማሻሻል ረገድ ውጤታማ አይደለም፤ ካሉት ከKarbalaei and Rajyashree (2010);

Mehrdad et al. (2012) እና Hwang et al. (2019) እንዲሁም በማጠቃለል ብልቃትና አንብቦ በመረዳት መካከል ግንኙነት የለም፤ ካሉት የTobing (2013) ጥናት ውጤት አንጻር በሙሉም ሆነ በክትትላዊ ጥናት የተገኘው ውጤት የተቃረነ ነው። የተቃርኖው መንስዔም በሙሉ ጊዜ የነበረው የጥናቶቹ የአተገባበር ልዩነት ሊሆን የሚችል ነው። በመሆኑም ብልቃቱ አንብቦ ከመረዳት ጋራ ግንኙነትና አዎንታዊ ተጽዕኖ እንዳለው ብቻ ሳይሆን ውጤቱን አረጋግቶ ማስቀጠል እንደቻለ ለማስተዋል ተችሏል። ውጤቱ የማንበብ ተነሳሽነትን ከማሳደግ አንጻርም ብልቃቱን በመጠቀም የተማሪዎች የማንበብ ተነሳሽነት አልተሻሻለም፤ ከሚሉት ከHwang et al. (2019), Lau and Chan (2007), Li et al. (2022) እና Zhao et al. (2020) የጥናት ውጤቶች የተቃረነ ነው። ይህ ተቃርኖም ምናልባት በሙሉ ጥናት አተገባበር ልዩነት የመነጨ ሊሆን ይችላል። ውጤቱ በመጀመሪያው ጥናት ድኅረትምህርት ከተገኘው አንጻር በአነስተኛ ነጥብ ዝቅ ብሎ ቢታይም ከቅድመትምህርት ውጤቱ አንጻር ጉልህ አዎንታዊ ልዩነት ያሳየና አንብቦ መረዳትን ለመተንበይም ሆነ አንብቦ በመረዳት ችሎታ ላይ በጉልህ ደረጃ የተተነበየ በመሆኑ ብልቃቱ በክፍል ውስጥ አንብቦ የመረዳት ትምህርት ትግበራ ትኩረት ቢሰጠው አንብቦ መረዳትንና የማንበብ ተነሳሽነትን አቀናጅቶ የማሻሻል ሚና ይኖረዋል።

ማጠቃለያና መደምደሚያ

ይህ ባለፍትነት-መሰል ንድፍ ክትትላዊ ጥናት የ2016 ዓ.ም. በአጼበካፋ አንደኛ ደረጃ ትምህርት-ቤት ስምንተኛ ክፍል የሆኑ 51 ተማሪዎች ተሳትፈውበታል። ከእነዚህም በፊተናና በመጠይቅ መረጃዎች ተሰብስበዋል። መረጃዎቹም በጥንድ ናሙና ቲ-ቴስትና ድኅረታዊ ቀመሮች ተተንትነዋል። የውጤት ትንተናው እንዳመላከተውም በዚህ ጥናት የተመዘገበው አንብቦ የመረዳት ችሎታ ከቀደመው ጥናት ድኅረትምህርት ውጤት ጋራ ሲነጻጸር ከፍ በማለት የጎላ ልዩነት አሳይቷል። የቀደመው ጥናት ድኅረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነትና የክትትላዊው የማንበብ ተነሳሽነት ሲነጻጸሩ ግን የክትትላዊው በጉልህ ነገርግን በአነስተኛ ነጥብ (.196) ዝቅ ብሎ ታይቷል። በጥናቱ ድኅረትምህርት አንብቦ የመረዳት ችሎታ ክትትላዊውን አንብቦ መረዳትና የማንበብ ተነሳሽነት በጉልህ ደረጃ ተንብዮታል። የድኅረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነትም ክትትላዊውን አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት በጉልህ ደረጃ ተንብዮታል። ድኅረትምህርት አንብቦ መረዳትና የማንበብ ተነሳሽነት በክትትላዊው አንብቦ መረዳት እንዲሁም የማንበብ ተነሳሽነት ላይ በጋራ በጉልህ ደረጃ ተንብዮታል። እያንዳንዳቸው በተናጠል

አንብቦ መረዳትንና የማንበብ ተነሳሽነትን ለመተንበይ ካላቸው ድርሻ አንጻርም በጋራ ያሳዩት የትንበያ ድርሻ ከፍ ብሎ ታይቷል። ከዚህ በመነሳትም አንድምታዊ መደምደሚያዎች ቀርበዋል።

በማጠቃለል ብልጋት ማንበብን መማር የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ መሻሻል ባለበት እንዲቀጥል አድርጓል። የማጠቃለል ብልጋትና አንብቦ የመረዳት ችሎታ ግንኙነት አዎንታዊነት አስተማማኝ ነው ማለት ይቻላል።

የማጠቃለል ብልጋት የማንበብ ተነሳሽነትን ከማስቀመል አንጻርም ተማሪዎች ጥረት እንዲያደርጉ አስተዋፆ አድርጓል። በመምህር ታግዘው ስለብልጋቱ ሳይማሩና ልምምድ ሳያደርጉ የተገኘው ይህ ውጤት ከቅድመትምህርት ውጤቱ አንጻር የታየው መሻሻል ተማሪዎች ያለመምህር ቀስቃሽና ጎትጎት ብልጋቱን ለመጠቀም ጥረት ማድረጋቸውን አመለካኝ ነው። በሌላ መልኩ ከድኅረትምህርት ውጤቱ አነስተኛ መቀነስ ማሳየቱ ተነሳሽነት የዕለት ተዕለት ክትትልና ድጋፍ የሚፈልግ በመሆኑ የመጣ ሊሆን ይችላል። በመሆኑም ተነሳሽነት የስሜት ተላውጦ በመሆኑ ስሜትን የሚያነቃቁ ክትትልና ድጋፎች አስፈላጊ ይሆናሉ። ይህም ተማሪዎች ራስመር እስኪሆኑ ቢቀጥል ስኬታማ ሊያደርግ ይችላል።

የማጠቃለል ብልጋት ድኅረትምህርት አንብቦ መረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ውጤቶች በተናጠልም ሆነ በጥምረት የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት በጉልህ ደረጃ የመተንበይ ድርሻ አለው። በተናጠል ከታየው ትንበያ በጥምረት የታየው ትንበያ ከፍ ማለቱም የማጠቃለል ብልጋት አንብቦ የመረዳት ትምህርት ሂደት ሁለቱን ተላውጦዎች ተቀናጅተው እንዲጓዙ የማድረግ ሚና መኖሩን የሚያመለክት አንድምታ አለው።

በአጠቃላይ የጥናቱ ውጤት ሲታይ በማጠቃለል ብልጋት ማንበብን መማር የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ባለበት እንዲቀጥሉና እንዲሻሻሉ የማድረግ ሚና አለው። በመሆኑም ይህን የመማር ብልጋት በሥርዐተትምህርቱ ትኩረት ሰጥቶ ተግባራዊ እንዲሆን ማድረግ ከውጤታማነትም ሆነ ውጤትን ከማስቀመል አንጻር አዋጭነት ያለው ነው፤ ማለት ይቻላል።

አስተያየት

የማጠቃለል ብልጋት አንብቦ የመረዳት ችሎታን በማስቀመልና በማሻሻል ረገድ ሚና ያለው ስለመሆኑ የጥናቱ ውጤት አመለካከቷል። በመሆኑም በሥርዓተትምህርት ዝግጅት ተሳትፎ ያላቸው የትምህርት

ባለድርሻ አካላት አንብቦ የመረዳት ችሎታን ለማስተማር ብልጋቱን በግልጽ በሥርዓተ-ትምህርት ቢያካትቱ መልካም ይሆናል።

በዚህ ጥናት ውጤት መሠረት ብልጋቱ የማንበብ ተነሳሽነትን በማስቀመጥና በማሻሻል ረገድም ድርሻ ያለው ሆኗል። በመሆኑም መምህራን ተነሳሽነት አንብቦ ለመረዳት ያለውን ሚና ግምት ውስጥ አስገብተው ተማሪዎች ራስመር እስኪሆኑ ክትትልና ድጋፍ በማድረግ ለብልጋቱ ትኩረት ቢሰጡ ስኬታማ ሊሆኑ ይችላሉ።

የፍትነት-መሰል ጥናቱ ድገረት-ምህርት አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት የክትትላዊውን አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት በተናጠል ካሳዩት ትንበያ በጥምረት ያሳዩት ትንበያ ከፍ ብሎ የታየ በመሆኑም፣ መምህራን አንብቦ መረዳትን በማስተማር ብልጋቱን በክፍል ውስጥ መተግበር ሹለቱን ተላውጦዎች አቀናጅቶ ለማሳደግ እድል የሚሰጥ ነው።

ከዚህ ጥናት ውጤት ለመረዳት እንደሚቻለው የተለያዩ አንብቦ የመረዳት ብልጋቶችን በተደጋጋሚ በፍትነት-መሰል ጥናት በማጥናት ውጤታማነታቸውን ለማረጋገጥ የሚኖረውን ድካም ሊቀነስ ይችላል። በመሆኑም በመስኩ ጥናትና ምርምር የሚያደርጉ ተመራማሪዎች ከፍትነት ጥናታቸው በመቀጠል ይህን የምርምር ንድፍ ተግባራዊ ቢያደርጉ የሚሞከሩ ብልጋቶችን የውጤታማነት አስተማማኝነት ለማረጋገጥ አመቺ ሊሆን ይችላል። ከዚህም ባሻገር ጥናቱ በአንድ ትምህርት-ቤትና በአንድ የክፍል ደረጃ ተማሪዎች ላይ ብቻ መመሥረቱ ውስንነቱ በመሆኑ ወደሌሎች ለማጠቃለል በተለያዩ ዐውዶች ተጨማሪ ጥናቶች አስፈላጊ ሊሆኑ ይችላሉ።

ምስጋና

ይህን ጥናት በማካሄድ ረገድ መረጃ በመስጠት፣ በመሰብሰብና በመፍቀድ ለተባበሩን የአጼ በካፋ አንደኛ ደረጃ የስምንተኛ "ሀ" ክፍል ተማሪዎች፣ ለክፍሉ የአማርኛ ቋንቋ መምህርትና ለትምህርት-ቤቱ ርእሰ-መምህር ከፍ ያለ ምስጋና እናቀርባለን። ጥናቱን በተመለከተ ገንቢ አስተያየት የሰጡንን ዶር. ሻምበል ደምሌን (በጎንድር ዩኒቨርሲቲ የእንግሊዝኛ ትምህርት ክፍል ባልደረባ) ከልብ እናመሰግናለን። ጥናቱ በገንዘብ ድጋፍ ለደገፈው የጎንደር ዩኒቨርሲቲ የምርምርና ማኅበረሰብ አገልግሎት ጽ/ቤትም ምስጋና እናቀርባለን።

ዋቢዎች

- ማስተዋል ውብቱ። (2011)። የትብብር ብልጋታዊ ማንበብ ዘዴ የአማርኛ ቋንቋ አፍፈት ተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ፣ የማንበብ ተነሳሽነትና የትብብር ክሂል የማሳደግ ፋይዳ፤ በሰባተኛ ክፍል ተተኪሪነት። [ያልታተመ የሦስተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት]። ባሕርዳር ዩኒቨርሲቲ።
- ባይሌ ታደገ። (2013)። በአስኮ አዲስ ሰፈር የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት የአማርኛ ቋንቋ አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ስታቲስቲክ ጥናት፤ በሰባተኛ ክፍል ተተኪሪነት። [ያልታተመ ኹለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት]። ጎንደር ዩኒቨርሲቲ።
- ባይሌ ታደገ። (2013)። በአስኮ አዲስ ሰፈር የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት የአማርኛ ቋንቋ አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ስታቲስቲክ ጥናት፤ በሰባተኛ ክፍል ተተኪሪነት። [ያልታተመ ኹለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት]። ጎንደር ዩኒቨርሲቲ።
- ታደሰ ዳርገው። (2012)። የራስ-መር መማር ብልጋቶች (Self-regulated learning strategies) አንብቦ የመረዳት ችሎታን፣ የማንበብ ተነሳሽነትንና የብልጋቶችን አጠቃቀም የማሳደግ ሚና፤ በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት በሰባተኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኪሪነት። [ያልታተመ የሦስተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት]። ባሕርዳር ዩኒቨርሲቲ።
- አራጋው ሺባባው። (2016)። በማጠቃለል ብልጋት ማንበብን መማር፤ አንብቦ በመረዳት ችሎታ፣ በማንበብ ተነሳሽነትና አጠቃሎ በመጻፍ ችሎታ ላይ ያለው ተጽዕኖ፤ በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት በሰባተኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኪሪነት። [ያልታተመ የሦስተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት]። ጎንደር ዩኒቨርሲቲ።
- እንድሪስ አባይ። (2009)። በቴክኖሎጂ ውቅር ብልጋቶች በመማርኛ ማንበብን መማር በተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ ያለው ተጽዕኖ-በስድስተኛ ክፍል ተተኪሪነት። [ያልታተመ የሶስተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት]። አዲስአበባ ዩኒቨርሲቲ።
- ዘራቱ አስፋው። (2012)። በልዕላግንዛቤያዊ ብልጋት ማንበብን ማስተማር በአንብቦ መረዳት ችሎታ፣ በብልጋቱ ዕውቀትና በማንበብ ተነሳሽነት ላይ ያለው አስተዋጽኦ፤ አማርኛን እንደሁለተኛ ቋንቋ በሚማሩ ተማሪዎች

ተተኪ ሪፖርት፡፡ [ያልታተመ የሦስተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት]፡፡ ባሕር ዳር ዩኒቨርሲቲ፡፡

- Ahmadi, M. R., Ismail, H. N., & Abdullah, M. K. K. (2013). The relationship between students' reading motivation and reading comprehension. *Journal of Education and Practice*, 4(18), 8-17. <https://core.ac.uk/>
- Ahmadi, M. R. (2017). The impact of motivation on reading comprehension. *International Journal of Research in English Education*, 2(1), 1-7. <http://ijreeonline.com/>
- Al-Momani, A., Hussin, S., & Hamat, A. (2014). In the Light of Reading Strategies Comprehension improvement (Text Book, Online Material and Smartphone Application). *Arab World English Journal*. <https://www.awej.org/images/>
- Alexander, P. A., & Fox, E. (2004). A historical perspective on reading research and practice. *Theoretical models and processes of reading*, 5, 33-68. DOI: 10.1598/0872075028.2
- Aghaie, R., & Zhang, L. J. (2012). Effects of explicit instruction in cognitive and metacognitive reading strategies on Iranian EFL students' reading performance and strategy transfer. *Instructional Science*, 40(6), 1063-1081. DOI 10.1007/s11251-011-9202-5
- Armbruster, B. B., Anderson, T. H., & Ostertag, J. (1987). Does text structure/summarization instruction facilitate learning from expository text? *Reading research quarterly*, 331-346. <https://www.jstor.org/stable/747972>
- Banditvilai, C. (2020). The effectiveness of reading strategies on reading comprehension. *International Journal of Social Science and Humanity*, 10(2), 46-50.
- Barreiro Cedeño, J. P. (2019). *Improving Reading Comprehension of Narrative Texts through Summaries* (Master's thesis, Universidad Casa Grande. Departamento de Posgrado).
- Braxton, D. M. (2009). *The effects of two summarization strategies using expository text on the reading comprehension and summary writing of fourth- and fifth-grade students in an urban, title I school* [Doctoral dissertation].
- Caverly, D. C., Nicholson, S. A., & Radcliffe, R. (2004). The effectiveness of strategic reading instruction for college developmental readers. *Journal of college reading and learning*, 35(1), 25-49. doi/10.1080/10790195.2004.10850166

- Chang, K. E., Sung, Y. T., & Chen, I. D. (2002). The effect of concept mapping to enhance text comprehension and summarization. *The Journal of Experimental Education*, 71(1), 5-23. <https://www.jstor.org/stable/20152694>
- Corder-Ponce, W.L. (2000). Summarization interaction: Effects on foreign language comprehension and summarization of expository texts. *Reading Research and Instruction*, 39(4), 329-350. <https://doi.org/10.1080/19388070009558329>
- De Naeghel, J., Van Keer, H., & Vanderlinde, R. (2014). Strategies for promoting autonomous reading motivation: A multiple case study research in primary education. *Frontline Learning Research*, 2(3), 83-102. <http://dx.doi.org/10.14786/flr.v2i1.84>
- Droop, M., van Elsäcker, W., Voeten, M. J., & Verhoeven, L. (2016). Long-term effects of strategic reading instruction in the intermediate elementary grades. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 9(1), 77-102. <https://doi.org/10.1080/19345747.2015.1065528>
- De Naeghel, J., Van Keer, H., & Vanderlinde, R. (2014). Strategies for promoting autonomous reading motivation: A multiple case study research in primary education. *Frontline Learning Research*, 2(3), 83-102. <http://dx.doi.org/10.14786/flr.v2i1.84>
- Emefa, A. J., Miima, F. A., & Bwire, A. M. (2020). Impact of motivation on junior high school students' interest in reading comprehension in hohoe municipality: A literature based review. *African Journal of Emerging Issues*, 2(8), 1-16. <https://ajoeijournals.org/sys/>
- Early Grade Reading Assessment. (2010). *Ethiopian early grade reading assessment: Data analytic report: Language & early learning*. Addis Ababa (USAID/Ethiopia).
- Early Grade Reading Assessment. (2018). *Ethiopian early grade reading assessment: Data analytic report: Language & early learning*. Addis Ababa (USAID/Ethiopia).
- Gerbig, K. M. (2009). Reading Motivation: 10 Elements for Success. Motivational Strategies That Work!. *Educators' Spotlight Digest*, 3(2). <https://eric.ed.gov/?id=EJ899883>
- Ghavamnia, M., Kassaian, Z., & Dabaghi, A. (2011). The Relationship between Language Learning Strategies, Language Learning Beliefs, Motivation, and Proficiency: A Study of EFL Learners in Iran. *Journal of Language Teaching & Research*, 2(5). [doi:10.4304/jltr.2.5.1156-1161](https://doi.org/10.4304/jltr.2.5.1156-1161)
- Grabe, W. (2009). Reading in a second language: *Moving from theory to practice*. Ernst Klett Sprachen. www.cambridge.org/9780521729741

- Guthrie, J. T., & Davis, M. H. (2003). Motivating struggling readers in middle school through an engagement model of classroom practice. *Reading & writing quarterly*, 19(1), 59-85. DOI:10.1080/10573560390143030
- Guthrie, J. T., Wigfield, A., & VonSecker, C. (2000). Effects of integrated instruction on motivation and strategy use in reading. *Journal of educational psychology*, 92(2), 331. DOI: 10.1037//9022-0663.92.2.331
- Guthrie, J. T., Wigfield, A., Barbosa, P., Perencevich, K. C., Taboada, A., Davis, M. H., & Tonks, S. (2004). Increasing reading comprehension and engagement through concept-oriented reading instruction. *Journal of educational psychology*, 96(3), 403-423. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.96.3.403>
- Guthrie, J. T., Wigfield, A., Humenick, N. M., Perencevich, K. C., Taboada, A., & Barbosa, P. (2006). Influences of stimulating tasks on reading motivation and comprehension. *The Journal of Educational Research*, 99(4), 232-246. [Guthriehttps://doi.org/10.3200/JOER.99.4.232-246](https://doi.org/10.3200/JOER.99.4.232-246)
- Guthrie, J. T., Wigfield, A., Metsala, J. L., & Cox, K. E. (1999). Motivational and cognitive predictors of text comprehension and reading amount. *Scientific Studies of Reading*, 3(3), 231-256. https://doi.org/10.1207/s1532799xssr0303_3
- Hashim, N. H. (2014). Assessment of a Reading Comprehension Instrument as It Relates to Cognitive Abilities as Defined by Bloom's Revised Taxonomy. *Current Issues in Education*. 17(1), 1-15. <http://cie.asu.edu/ojs/>
- Houghton, K. L. (2015). *Impacts of intrinsic and extrinsic motivation on reading achievement of first-grade students* [Doctoral dissertation, Walden University].
- Hua, V. T. T. (2024). Investigating The Real Situation Of Reading Comprehension And Summary Writing And Proposing Some Summarization Strategies For Efl Students At A University In Delta, Vietnam. *European Journal of Foreign Language Teaching*, 8(1). doi: 10.46827/ejfl.v8i1.5260
- Hwang, G. J., Chen, M. R. A., Sung, H. Y., & Lin, M. H. (2019). Effects of integrating a concept mapping-based summarization strategy into flipped learning on students' reading performances and perceptions in Chinese courses. *British Journal of Educational Technology*, 50(5), 2703-2719. <https://doi.org/10.1111/bjet.12708>
- Ikhsan, N., Ali, R., & Suryani, H. (2018). *The Correlation Between Students' motivation And Reading Comprehension Of Eighth Grade Students At State Junior High School N 4 Muaro Jambi* [Doctoral dissertation].

- Indillah, Y. (2020). *An Analysis of Reading Comprehension Question By Using Revised Bloom's Taxonomy through Quizizz Application* [Doctoral dissertation].
- Karbalaei, A., & Rajyashree, K. S. (2010). The impact of summarization strategy training on university ESL learners' reading comprehension. *The International Journal of Language Society and Culture*, 30, 41-53. www.educ.utas.edu.au/
- Kintsch, W., & Van Dijk, T. A. (1978). Toward a model of text comprehension and production. *Psychological review*, 85(5), 363. <https://psycnet.apa.org/journals/rev/85/5/363/>
- Khoshnevis, I., & Parvinnejad, S. (2015). The effect of text summarization as a cognitive strategy on the achievement of male and female language learners' reading comprehension. *International Journal of Learning and Development*, 5(3), 57-75. <http://www.macrothink.org/>
- Knoll, C. L. (2000). *The relationship between motivation and reading comprehension*. Grand Valley State University [Masters Thesis].
- Lau, K. L., & Chan, D. W. (2007). The effects of cognitive strategy instruction on Chinese reading comprehension among Hong Kong low achieving students. *Reading and Writing*, 20, 833-857. doi.org/10.1007/s11145-006-9047-5
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel psychology*, 28, 563-575. doi.org/10.1111/j.1744-6570.1975.tb01393.x
- Li, H., Gan, Z., Leung, S., and An, Z. (2022) The Impact of Reading Strategy Instruction on Reading Comprehension, Strategy Use, Motivation, and Self-Efficacy in Chinese University EFL Students. <https://doi.org/10.1177/21582440221086659>
- Lika, M. (2017). Teaching reading comprehension strategies. *Academic Journal of Business, Administration, Law and Social Sciences*, 3(1). <https://www.academia.edu/>
- Malouff, J. M., Rooke, S. E., Schutte, N. S., Foster, R. M., & Bhullar, N. (2008). Methods of Motivational Teaching. *Online Submission*. <https://eric.ed.gov/?id=ED499496>
- Marzano, R. J., Pickering, D., & Pollock, J. E. (2001). *Classroom instruction that works: Research-based strategies for increasing student achievement*. Ascd. <https://eric.ed.gov/?id=ED450096>
- Marzec-Stawiarska, M. (2016). The influence of summary writing on the development of reading skills in a foreign language. *System*, 59, 90-99. doi.org/10.1016/j.system.2016.04.006 0346-251/

- Maybodi, A. S. P., & Maibodi, A. H. (2017). The Effect of Teaching Summarization Strategies on Reading Comprehension of Science and Humanities Iranian High School Students. *Indonesian Journal of EFL and Linguistics*, 2(1), 2017. DOI: 10.21462/ijefll.v2i1.27
- Mehrdad, A. G., Ahghar, M. R., & Ahghar, M. (2012). The effect of teaching cognitive and metacognitive strategies on EFL students' reading comprehension across proficiency levels. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 3757-3763. doi: 10.1016/j.sbspro.2012.06.142
- Teferra, T., Asgedom, A., Oumer, J., Dalelo, A., & Assefa, B. (2018). Ethiopian education development roadmap (2018-30). *An integrated Executive Summary. Ministry of Education Strategy Center (ESC) Draft for Discussion: Addis ababa*. <https://ethiopianstoday.com/>
- Mohseni Takaloo, N., & Ahmadi, M. R. (2017). The effect of learners' motivation on their reading comprehension skill: A literature review. *International journal of research in English education*, 2(3), 10-21. DOI: 10.18869/acadpub.ijree.2.3.10
- National Reading Panel (US). (2000). *Report of the National Reading Panel: Teaching children to read: An evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implications for reading instruction: Reports of the subgroups*. National Institute of Child Health and Human Development, National Institutes of Health.
- Navarrete, J. C. (2019). Reading Motivation: A Key Component To Reading Comprehension. *International Journal of Progressive Sciences and Technologies*, 15(1), 275-279. <https://ijpsat.org/index.php/>
- Oluoch, E. A., Odundo, P. A., & Kahiga, R. M. (2023). Summary Skills and Learner Achievement in Reading Comprehension in Nairobi, Kenya: Prospects, Constraints and Policy. *International Journal of Elementary Education*, 12(3), 82-89. DOI: 10.11648/j.ijeedu.20231203.15
- Pallant, J. (2010). *SPSS SURVIVAL MANUAL A step by step guide to data analysis using SPSS, 4th edition*. McGraw-Hill House, Open University Press, USA.
- Rahman, N. A. A., & Maaarof, N. (2015). The Relationship between Language Learning Strategies and Students' Motivation in Learning English as A Second Language. *Jurnal Teknikal Sosial Sains*, 1-17. <https://www.scirp.org/>
- Roberts, L. D. (2019). *Motivation to Read in the Middle Grades* [Doctoral dissertation, Clemson University].
- Roeschl-Heils, A., Schneider, W., & van Kraayenoord, C. E. (2003). Reading, metacognition and motivation: A follow-up study of German students in

- grades 7 and 8. *European journal of psychology of education*, 18, 75-86. DOI: 10.1007/BF03173605
- Sadikova, G. (2024). The Role of Summarizing as a Cognitive Reading Strategy in Second Language Acquisition. *Modern Science and Research*, 3(5), 103-108. <https://inlibrary.uz/>
- Santa, C. M., Williams, C. K., Ogle, D., Farstrup, A. E., Au, K. H., Baker, B. M. & Paratore, J. R. (2000). Excellent reading teachers: A position statement of the International Reading Association. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 44(2), 193-199. <https://www.jstor.org/stable/40013543>
- Sari, A. P., Yunita, W., & Harahap, A. (2020). A Comparative Study Between The Effect Of Summarizing And DRTA Strategies On Students' Reading Comprehension. *Al-Lughah: Jurnal Bahasa*, 9(2), 1-12. <https://www.academia.edu/>
- Taboada, A., Tonks, S. M., Wigfield, A., & Guthrie, J. T. (2009). Effects of motivational and cognitive variables on reading comprehension. *Reading and Writing*, 22(1), 85-106. DOI 10.1007/s11145-008-9133-y
- Taraban, R., Rynearson, K., & Kerr, M. (2000). College students' academic performance and self-reports of comprehension strategy use. *Reading Psychology*, 21, 283-308. doi.org/10.1080/027027100750061930
- Taylor, B. M., & Beach, R. W. (1984). The effects of text structure instruction on middle-grade students' comprehension and production of expository text. *Reading research quarterly*, 134-146. <https://www.jstor.org/stable/747358>
- Tobing, I. R. A. (2013). *The relationship of reading strategies and self-efficacy with the reading comprehension of high school students in Indonesia* [Doctoral dissertation, University of Kansas].
- Van Der Sande, L., van Steensel, R., Fikrat-Wevers, S., & Arends, L. (2023). Effectiveness of interventions that foster reading motivation: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 35(1), 21. doi.org/10.1007/s10648-023-09719-3
- Unrau and Schlackman (2010) Motivation and Its Relationship with Reading Achievement in an Urban Middle School. DOI: 10.3200/JOER.100.2.81-101
- Wang, J. H. Y., & Guthrie, J. T. (2004). Modeling the effects of intrinsic motivation, extrinsic motivation, amount of reading, and past reading achievement on text comprehension between US and Chinese students. *Reading research quarterly*, 39(2), 162-186.

- Weinstein, C. E., & Mayer, R. E. (1986). The Teaching of Learning Strategies. In M. Wittrock (Ed.), *The handbook of Research on Teaching* (pp. 315-327). New York: Macmillan.
- Wigfield, A., Gladstone, J. R., & Turci, L. (2016). Beyond cognition: Reading motivation and reading comprehension. *Child development perspectives*, 10(3), 190-195.
- Wigfield, A., & Guthrie, J. T. (1997). Relations of children's motivation for reading to the amount and breadth of their reading. *Journal of educational psychology*, 89(3), 420.
- Zafarani, P., & Kabgani, S. (2014). Summarization strategy training and reading comprehension of Iranian ESP learners. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 98, 1959-1965.
- Zhao, J., Lin, L., Sun, J., & Liao, Y. (2020). Using the summarizing strategy to engage learners: Empirical evidence in an immersive virtual reality environment. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 29(5), 473-482. <https://doi.org/10.1007/s40299-020-00499-w>